

CRONICA CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE EFECTUATE ÎN 1997 DE INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN” DIN BUCUREȘTI

I. **Adamclisi**, cetatea *Tropaeum Traiani*, jud. Constanța (V–VII, IX, XII). Colectiv: Ion Barnea, consultant științific; Alexandru Barnea, responsabil; arh. Monica Mărgineanu-Cârstoiu, Liana Oța, IAB; Ioana Bogdan Cătănicu, IAAC; Gheorghe Papuc, MINAC; Nelu Zugravu și studenți FII; Mihai Ionescu, MCM; Margareta Arsenescu, FIB; studenții Iolanda Sava, Robert Constantin, Severus Ionescu, Daniel Tamaș, Ionuț Neagu, Adriana Panaite, Alexandra Zbucea, Cristian Matache, Roxana Olaru, Radu Tudorancea, FIB. Fonduri, IAB și celelalte instituții susnumite.

Basilica D (A.B., M.M.C., studenți FIB). Redefacerea câtorva casete și secțiuni practicate anterior, pentru o înregistrare cât mai precisă, la un loc, a tuturor situațiilor din plan; S. I, pe fragmente, de o parte și de alta a fundațiilor; c. 6, extinsă; c. 11, 17–19 (*narthex*), S. 12 și 12. F parțial re poziționate, cu surprinderea canalului de scurgere din *atrium* către *cardo*, S. 11. F extins. S. 11. b, precum și o casetă nouă, c. 20, de 2 × 2 m, în colțul de N-E al *atrium*-ului basilicii. Înregistrare grafică și foto a tuturor situațiilor care, în ansamblu, indică două basilici succesive de orientare ușor diferită. ultima cu cel puțin două faze (A.B.).

Sector A, cartierul de la N de poarta de E (L.O., A.B., studenți FIB). Reluarea S. XI. jumătatea de V, deschisă anterior; de la început au apărut numeroase fragmente de chiupuri în mijlocul secțiunii; cercetarea se oprește la ultimul nivel de locuire, înregistrându-se și continuarea spre N a stradelei v. 1, deja notată în monografia din 1979 (L.O.).

Anexa fortificată de la SE cetății (M.I., A.B., studenți FIB). Completarea examinării laturii de E în treimea ei de N. prin secțiunile H. I și J (prima în continuarea celei din 1996), de câte 12 × 2, 9 × 2 și 5 × 2 m. S-a identificat (urmează cercetări de asigurare în campania din 1998), un turn în formă de U, cu frontul spre E, care ar fi al patrulea pe această latură a anexei. Refolosirea unor piese arhitectonice romane târzii pare să indice o reparație a anexei în a doua jumătate a sec. VI, iar alte indicii (nivelment, fragmente ceramice ș. a.) reconfirmă demantelarea masivă din epoca medievală timpurie. Fragmentul unei amenajări de zidărie din blocuri fără mortar pare să aparțină unei construcții din aceeași epocă (M.I., A.B.).

Turnul nr. 4 (I.B.C.). Au continuat cercetările în S. III, unde s-a pus în evidență zidul Z. 1 al unei construcții adosate laturii de SV a T. 4, din piatră legată cu pământ și având pandantul de E la limita de V a intrării în T. 4, în care caz accesul în turn se făcea printr-un culoar îngust, mărginit de zidul remarcat anterior în S. I. Deși paralel cu Z. 2, aflat la 3, 50 m V de primul, Z. 1 nu este contemporan cu Z. 2, care nu are fundație și aparține unui edificiu din faza de la sfârșitul sec. VI. Z. 2 și 3, late de câte 0,70 m, au, ca și Z. 1, orientarea laturilor turnului și nu sunt perpendiculare pe sectorul de curtaină de la V de el. Între Z. 1 și 2 pare să fi existat o stradă la care s-au înregistrat două niveluri, penultimul fiind acoperit de resturile unui acoperiș cu țigle de mari dimensiuni (54 × 19 × 4 și 61 × 33 × 3,5 cm), iar lângă zidul de incintă, un strat de lut pare să provină de la cărămizi nearse folosite la o reparație târzie a incintei, situație analogă celei notate anterior la poarta de E. T. 4 se află într-un punct unde incina formează un unghi către N, iar lângă latura lui de V a existat și într-o fază târzie o poternă ce urmează a fi cercetată (I.B.C., A.B.).

Basilica coemeterialis (N.Z., A.B., studenți FII și FIB). Prin extinderea secțiunii și curățarea ulterioară, mormântul zidit de la S de bazilică s-a dovedit a fi avut două încăperi succesive

despărțite de o mică intrare cu prag; s-au recuperat fragmente disparate din înmormântările de aici; interiorul, acoperit la origine cu o boltă în plin cintru, era tencuit și, după unele urme, pictat. Încăperile – sigur cea de la S – aveau pavaj de mortar. S-a constatat printr-un sondaj, ulterior acoperit pentru protecție, integritatea bolții *martirium*-ului de sub altarul bazilicii, boltă având o formă analogă, pe cât se pare, cu aceea de la Niculișel. Înregistrare grafică și foto a tuturor situațiilor noi (N.Z., A.B.).

Basilica extra muros (Gh.P.). S-a completat spre V, cu situația *atrium*-ului, aflat la un nivel inferior față de naos, planul bazilicii. Întrucât cercetarea începută aici în 1987 (a se vedea cronicile anterioare) este în stadiul ei final, prevăzându-se din 1999 o conservare parțială, se notează mai jos o sinteză a cercetărilor, potrivit concluziilor autorului acestora. Basilica a avut trei faze de construcție cuprinse între sfârșitul sec. V și ultimul deceniu al sec. VI. În prima fază, basilica era lungă de 20 m, avea o singură navă, lată de 7 m, cu ziduri groase de 0,70 m, din piatră legată cu pământ și cu o absidă semicirculară la E, al cărei zid era gros de 1,10 m. Nu este exclusă, pe latura de V, existența unui *atrium* din materiale ușoare, ale cărui urme nu au fost însă depistate. A doua fază a început cu demantelarea navei centrale până la talpa elevației, peste care, la câte 1,5 m, au fost fixate plinte de 70 × 80 × 40 cm pentru bazele de coloane, iar de o parte și de alta a acestui stilobat nou al navei centrale au fost construite nave laterale zidite din piatră legată cu pământ și s-a adăugat transeptul la N și la S. Momentul este databil la începutul domniei lui Iustinian, când basilica avea lungimea de 24 m, zidurile laterale aveau lățimea de cca 60 cm, bazilicii i se adăuga un *narthex* lung de 3.50 m și aflat cu 0,50 m mai jos decât nava centrală, iar navele laterale aveau lățimea de câte 3.20 m. Intrarea în *narthex* se făcea prin prin trei uși corespunzând fiecărei nave; este probabilă existența unui *atrium*, care va face obiectul cercetării din 1998. Pavajul din bazilică aparține fazei a doua: în navele laterale era compus din cărămizi de 31,5 × 31,5 × 3,5 și de 45 × 45 × 3,5 cm, cele mari fiind plasate spre capătul de E. În nava centrală, pe lângă cele de mai sus se adăugă jumătăți de cărămizi mari tăiate pe diagonală, realizându-se astfel un pavaj ornamental. Acolo unde s-a păstrat (la V de nava de N și de cea centrală), pavajul *narthex*-ului era format din cărămizi de 31,5 × 31,5 × 3,5 cm. Puțin după jumătatea sec. VI, s-a adăugat la partea dinspre E a navelor laterale câte o încăpere de câte 4,5 × 3,25 m la N și 5,25 × 4,5 m la S, din ziduri de piatră legate cu pământ groase de câte 0,60 m, lățimea bazilicii crescând astfel la 17,5 m. S-au înregistrat, între altele, baze de coloane și capiteli de două tipuri, resturi de candelieri de sticlă, multe fragmente de geam. În zona mediană exterioară a absidei s-a descoperit un blochet de piatră decorat cu o cruce având capetele lățite, al cărei contur era trasat cu vopsea roșie. Nu s-au observat urme de distrugere violentă a bazilicii (Gh.P., A.B.).

Platou E de cetate (M.A., A.B., studenți FIB). Reluare mai modestă a cercetării în extremitatea de E a zonei investigate anterior, unde au mai apărut urme de locuire preromană din sec. IV–II a.Chr și I p.Chr.; fragmente ceramice autohtone, elenistice și romane (M.A., A.B.).

Cercetări de teren în zonă (M.I., A.B., studenți FIB). Urme ale unei construcții extramurane de mici dimensiuni (greu de determinat), având resturi ale unui pavaj de cărămidă, în marginea livezii de duzi de la S de cetate, în drumul de pământ actual; în aceeași arie, fragmente ceramice din a doua epocă a fierului până în sec. VI și medievale timpurii; patru monede din sec. IV–V. Mic depozit ceramic din a doua jumătate a sec. VI p.Chr. la SE de anexa fortificată, la cca 15 m E de drumul actual. Cercetare nouă (prima în 1995) în satul Abrud; de o parte și de alta a văii, în marginea din amonte a satului, fragmente de ziduri din pietre de calcar legate cu pământ; fragmente ceramice romane (sec. II–VI) și medievale timpurii. S-ar impune o cercetare arheologică de înregistrare și salvare (A.B., M.I.).

Apeducte (student R.C.). Reluare în două etape a studiului acestora, cu înregistrări topo cât mai exacte și cu observații arheologice și tehnice care modifică imaginea lăsată de studiile anterioare (R.C., A.B.).

2. **Bordușani-Popina**, jud. Ialomița (II, V). Silvia Marinescu-Bîlcu, IAB; Dragomir Popovici, George Trohani, Florin Vlad, Geanina și Constantin Haită, Dragomir Moise, Adrian Bălășescu, M. Tomescu, MNIR. Fonduri MNIR.

Continuare a cercetării în sectoarele gamma și beta, în vederea epuizării nivelului Latène și studierea așa-numitului nivel de abandon, partea superioară a depozitului gumelnițean, observat pe toată suprafața cercetată. Continuarea cercetărilor pluridisciplinare, palinologice, sedimentologice, arheozologice (mamifere și pești), în care sens a fost proiectată efectuarea unui nou sondaj la baza tell-ului, cu scopul de a permite corelarea stratigrafiei așezării de pe Popină cu cea oferită de sondajul de la Bentul Mare. Condițiile climatice nefavorabile au afectat realizarea celor propuse, renunțându-se la sondaj și la o parte din cercetările arheologice. Au fost evidențiate și cercetate gropi Latène conținând un material bogat, în principal ceramic și osteologic. Cercetarea nivelului de abandon al ultimei locuiri gumelnițene a fost parțială; au fost surprinse două niveluri marcate de resturile unor locuințe (L. 25, 26, 27). În suprafața cercetată de cca 200 mp, locuirea gumelnițeană este documentată numai de resturile structurilor de locuire și de diverse artefacte de lut, piatră, silex, os, corn, cele mai multe fragmentare. Nu a fost descoperit nici un alt fel de resturi specifice ca gropi sau zone de resturi menajere, ceea ce ridică semne de întrebare privind tipul ocupațional din ultimele momente ale locuirii gumelnițene de pe tell și asupra cauzelor care au contribuit la un asemenea aspect (S.M.B. și colectivul).

Fauna din nivelurile Latène. S-a evidențiat repartiția și frecvența pe specii, dintre care s-au identificat: *Equus caballus*, *Bos taurus*, *Ovis aries*, *Capra hircus*, *Sus domesticus*, *Canis familiaris*, *Cervus elaphus*, *Sus scrofa*, *Vulpes vulpes*, formulându-se și unele ipoteze privind economia animalieră la geto-daci (A.B.).

3. **Cârna – Nasta**, com. Goicea, jud. Dolj (III, IV). Ion Chicideanu, IAB; Monica Șandor Chicideanu, FIB; Florin Ridiche, MOC; Sorin Oanță, MNIR; studenți FIB. Fonduri IAB.

În continuarea intervenției de salvare din 1996 (v. Cronica noastră din SCIVA 48, 1997, 4, p. 374, nr. 4; n. A.B.), s-au efectuat săpături de salvare pe malul de S al fostei bălți Nasta, azi bazinul 4, în punctele „La Târlă”, „La Butoi” și „Groapa lui Mihalache”. În cel din urmă, situat în partea de SE a bălții, pe locul fostului Grind al Tomii, s-au cercetat două gropi de dimesiuni mari care se întretaiau. După materialul ceramic, prima dintre acestea poate fi atribuită grupului Bistreț-Ișalnița din bronzul târziu. Cea de-a doua, străpunsă de prima, avea în umplutură o cantitate mare de bucăți masive de chirpic ars cu urme de pari, fragmente ceramice din care au putut fi reconstituite mai multe vase, lame de silex. Ceramica din groapa a doua permite atribuirea ei complexului culturii Gârla Mare. Vestigiile din acest punct aparțin cel mai probabil așezării corespunzătoare cunoscutei necropole de la Cârna cercetate în anii 1942, 1955–1956 de către VI. Dumitrescu.

În punctul „La Butoi”, situat la cca 700 m V de primul, au fost cercetate resturile unei așezări întinse din prima epocă a fierului. Ea a fost puternic afectată de lucrările de amenajare a lacului Bistreț din anii 1968–1970, fiind răzuit întregul strat de cultură. Acțiunea distructivă a apei continuă și azi, fapt care a determinat săpătura de salvare. Au fost cercetate 50 de gropi cu ceramică, pietre, oase de animale și, mai rar, fragmente de piese de port din bronz. După materialul ceramic, așezarea a avut trei etape mari, prima, caracterizată prin ceramica numită canelată situându-se la începutul epocii fierului, a doua într-o vreme cu puțin anterioară culturii Basarabi, iar a treia aproximativ în orizontul cronologic Ferigile.

În punctul „La Târlă”, situat la cca 500 m V de punctul anterior, a fost salvat un complex constituit dintr-o groapă umplută cu bucăți de chirpic ars, vase și câteva oase de animale. După ceramică, este de atribuit unei etape a Hallstatt-ului târziu (I.C.).

4. **Dridu, „La Metezeze”, jud. Ialomița (XII).** Adrian Ioniță, IAB. Fonduri IAB.

S-a efectuat o secțiune (12,5 × 2 m, SSE) pentru stabilirea stratigrafiei și în vederea prelucrării materialului din săpăturile executate de Viorica Mihai (1979–1983 ?). S-a surprins așa-numitul „șanț de apărare” în formă de pâlnie cu deschiderea la gură de cca 3 m și la fund de cca 30–40 cm, adânc de cca 3,4 m. Pe fundul acestuia au fost recoltate fragmente de căldări de lut din sec. XI–XII și oase provenind de la vite; nu s-au observat urme de val. Stratigrafia este simplă: strat vegetal, strat cenușiu medieval foarte sărac în materiale, de la a cărui bază pornește gura șanțului, sol „viu”, galben-lutos, de câmpie (A.I.).

5. **Garvăn – Dinogetia**, com Jijila, jud. Tulcea (V–VI, VII, IX, XII). Alexandru Barnea, IAB, responsabil; Mihai Ionescu, MCM; Robert Constantin, student FIB; ing. Florin Scurtu, determinări geofizice. Fonduri IAB și FIB.

Thermae (A.B., M.I., R.C.). Sondaje de verificare prin casetele c. 1, c. 2, la V și la E, prima de 4 × 2 m, perpendiculară pe zidul de V din apropierea intrării, a doua imediat la S de absida palestrei, în poziție identică, de cca 2 × 3 m, ambele ulterior prelungite spre V și respectiv E. În ambele casete au fost identificate materiale arheologice (în special ceramică) romane timpurii, pe lângă cele cunoscute și anterior, din epocile Dominatului și bizantină. La acestea s-au adăugat, pe măsura adâncirii, urmele unei locuiri din sec. IV–III a.Chr. S-a constatat, pe latura de E a edificiului, existența unui canal de scurgere placat la suprafață cu dale de piatră legate cu mortar, care prelua apele reziduale din încăperile încălzite, într-un sistem de zidărie lat de cca 0,75 m și adăugat zidului la exteriorul palestrei.

Platou S cetate (A.B., F.S., R.C.). În urma determinărilor geofizice pe o suprafață de cca 20 × 20 m, la S de poarta de S a fortificației. s-a practicat sondajul S. 8/6 de 10 × 1 m, orientat aproximativ N–S, cu capătul de N la cca 36 m S de colțul exterior de V al porții și lăsat temporar deschis. S-a constatat amploarea locuirii medievale timpurii și s-au confirmat unele dintre anomalii înregistrate prin determinare geofizică, sub forme neprevăzute precis pe acea cale, dar observate arheologic prin aglomerări de ceramică fragmentară sau, spre limita de N a sondajului, către E, prin arsuri puternice datorate unor cuptoare (două alăturate) din aceeași epocă medievală timpurie, aflate la cca –1 până la –1,75 m sub nivelul actual. Vestigiile locuirii bizantine sunt evidente în sondaj până la cca –2 m (A.B.).

6. **Histria**, com. Istria, jud. Constanța (VI, VII, IX). Petre Alexandrescu, Alexandru Suceveanu, responsabili, IAB; arh. Monica Mărgineanu-Cârstoiu, Alexandru Avram, IAB; Konrad Zimmermann, URG; Crișan Mușteanu, MNIR; Octavian Bounegru, FII; Costin Băjenaru, MINAC; studenții Adela Băltăc, Iulian Bârzescu, Mihaela Marcu, Adriana Panaite, FIB. Fonduri IAB, URG, FII, MINAC.

Zona sacră (A.A., M.M.C, K.Z., I.B., M.M.). S-a dezvelit în întregime o bazilică databilă în sec. V p.Chr., adosată zidului de incintă post-gotic pe latura sa estică și, ca urmare, s-a degajat un tronson de cca 10 m din fundația acestuia. Aici, spre deosebire de porțiunea cercetată anterior, zidul mai păstrează urme din elevația paramentului interior. Bazilica, din care, cu excepția unei porțiuni mici de zid cu urme de tencuială, a rămas doar în fundație, este orientată SSE–NNV, formată din două încăperi despărțite printr-un zid transversal și o absidă. Nivelul ei de călcare suprapune o nivelare efectuată probabil chiar în ajunul ridicării bazilicii. Sub această umplutură s-au observat trei baze (votive ?) datând probabil din perioada târzie de funcționare a zonei sacre precești. După alinierea lor în funcție de bazele votive deja cunoscute și după orientarea unei străzi elenistice târzii remarcate parțial anterior, noile monumente par să se integreze unei alei de acces spre zona sacră dinspre S. Între nivelul acestora și momentul construirii bazilicii, straturile arheologice au fost deranjate de intervenții succesive.

În suprafața A. 7 a fost executată o secțiune în care s-au descoperit două fragmente dintr-un *trapezophoros* din marmură care se adaugă fragmentelor descoperite în aceeași zonă

în 1974 și 1994. Se poate astfel reconstitui complet un trapezofor elenistic, reprezentând desigur perechea celui semnalat și ilustrat de Vasile Pârvan și aflat astăzi în Muzeul din Varna (A.A.).

Basilica episcopală (A.S., C.M., O.B., C.B., A.B., A.P.). S-a degajat cea mai mare parte a *atrium*-ului, în mijlocul căruia s-a identificat un portic. Nivelul *atrium*-ului se afla mai jos decât cel al *narthex*-ului dar și decât al străzii de la V, cel puțin în partea ei de S. Această situație implică existența unor trepte dinspre stradă spre *atrium* și, respectiv, dinspre acesta spre *narthex*. Unul dintre pilăștrii porticului are în partea sa superioară o inscripție din vremea lui Antoninus Pius ridicată de un veteran cu nume tracic din *ala I Gaetulorum*; anul 152 p.Ch. (A.S.).

7. Isaccea – Suhat, jud. Tulcea (II, III, VI, VII). Silvia Marinescu Bîlcu, I.A.B.; Smaranda și Cristian Micu, ICEMT, fonduri ICEMT.

Săpături de salvare în punctul Suhat; două secțiuni, S. 1 și S. 2, de câte 26 × 2 m, orientate N–S. În S. 1 s-a obținut succesiunea stratigrafică: – strat neolitic aparținând culturii Boian, faza Giulești, care suprapune solul vegetal antic; – strat eterogen, cu înmormântări din epoca bronzului și complexe elenistice și romane timpurii. Au fost cercetate parțial trei locuințe neolitice de suprafață, vetre exterioare acestora și gropi menajere. În stratul următor au apărut două morminte deranjate de intervenții contemporane, aparținând epocii bronzului și gropi menajere care au afectat locuirea neolitică (S.M.B.).

8. Jurilovca, Cap Dolojman, Orgame/Argamum, jud. Tulcea (VI, VII, IX). Mihaela Mănușcu-Adameșteanu, responsabil, arh. Monica Mărgineanu-Cârstoiu, Liana Oța. IAB: Vasilica Lungu, Vera Tudorache, Mihaela Iacob, Florin Topoleanu, Dorel Paraschiv. ICEMT; Mihaela Marcu. FIB: Lucrețiu Mihailescu-Bîrliba, studenții Iulian Vizauer, Cecilia Stoian. Cristina Gendăoanu, FII. Fonduri IAB, ICEMT, FII.

Sector FE (M.M.A., M.M.C., M.M., L.M.B., I.V., C.S., C.G.) a. Epoca greacă. Sondaj efectuat pe latura de SE a locuinței L. H. 1 (1996) a confirmat că L. H. 1 aparține unei rețele de locuire de tip urban marcată prin orientarea similară a zidurilor, vecinătatea unor străzi pavate și exploatarea diferențelor de nivel pe care le prezintă terenul în pantă, amplasamentul L. H. 1 era nou, neexistând urmele unei ocupări anterioare de către alt edificiu; acesta datează din prima jumătate a sec. III a.Chr. b. Epoca romană. S-au deschis casele C. 18 și 19, orientate către zidul de incintă roman târziu. În C 18, amenajare târzie, aparținând nivelului ultim (N. 1, sfârșitul sec. VI – Heraclius); ea consta dintr-un pavaj de cărămizi încadrat de o amenajare semicirculară din același material; fragment de zid părănd să aparțină edificiului ER, observat anterior. Dalaj din calcar anterior zidului în partea de N a casei, surprins și în S. 1, prin a cărui trasare s-a urmărit dezvelirea parțială a zidului de incintă și stabilirea unor raporturi stratigrafice între acesta și edificiile din sector. În C. 19, pavaj din mortar aparținând probabil fazei N. 2. b (Anastasius–Iustinian); zid arcuit care secționează pavajul; lângă zid, pe pavaj, mică amenajare de depozit de amfore (M.M.A. și colab.).

Sectorul de inventar (L.O.). Extindere a S./1995 spre N, prin trei case, C. 1–3, de câte 5 × 5 m. Cele trei ziduri identificate în 1995 continuă spre N pe un traseu rectiliniu, se păstrează pe înălțimi de 0,37–0,40 m și au grosimi de 0,63–0,70 m. Stratigrafic, par să aparțină epocii romane târzii, ele fiind dezafectate în cursul secolului al VI-lea (Iustinian; monedă, S/1995). Sub stratul roman târziu a fost identificat unul arhaic, semnalat prin fragmente ceramice tipice, între care se remarcă bolurile cu păsări (L.O.).

9. Nandru, com. Peștișu Mic, jud. Hunedoara (I, II, III, XII). Alexandru Păunescu, Emilian Alexandrescu, IAB; Adrian Doboș, student FIB. Fonduri din sponsorizări.

Sondaj de cca 9 mp în Peștera Curată, remarcată încă din 1856 și cercetată succesiv, ultima dată în 1955–1956, în prezent cu scopul de a se recolta resturi faunistice și probe de cărbuni, în vederea obținerii de date radiocarbon. Sedimentele au o grosime de cca 5 m; au fost

identificate următoarele depuneri de locuiri: 1. strat postpaleolitic (neolitic, Coțofeni, medieval); 2. strat steril arheologic; 3. strat Musterian II cu patru niveluri; 4. strat steril arheologic; 5. strat Musterian I cu trei niveluri; primul nivel este așezat direct pe patul de calcar al peșterii. O mare parte din sedimente au fost distruse în urmă cu 20 ani, pentru ca peștera să fie transformată într-un depozit „special”, în prezent dezafectat (A.P.).

10. **Năeni – Zănoaga**, jud. Buzău (III, IV, X). Ion Chicideanu, IAB; Monica Șandor Chicideanu, FIB; Dorin Sârbu, MJB; Sorin Oanță, MNIR; studenți FIB. Fonduri MJB.

În punctul Zănoaga – Cetățuia 2, pe panta de E, în S IV–K, a fost cercetat un nivel de locuire foarte bogat în material ceramic aparținând stilului Monteoru Ic2. Săpătura a atins și niveluri mai vechi din bronzul timpuriu aparținând etapei Monteoru Ic4–I. Către V s-a reluat, printr-o secțiune nouă, cercetarea depunerilor de la sfârșitul locuirii din epoca bronzului, corespunzând în mare etapei Monteoru Ib. S-a încheiat cercetarea din zona mormântului triplu de inhumație (1993), constatându-se că acesta a fost singular. Pe platou (Cetățuia 2) au fost descoperite din nou complexe aparținând sec. IV–V p.Chr., între care o groapă mare cu un schelet de animal (câine ?), lângă un vas de uz comun (I.C.).

11. **Nufăru**, jud. Tulcea (V, VII, IX, XII, XIII). Oana Damian, IAB; Corneliu Andonie, MMN; Sorin Mănăstireanu, ICENT; studenții Carmen Marin, George Vișan, Emilian Gămureac, Alin Stan, FIB. Fonduri IAB, MMN.

A. *Bușet* (O.D., C.A. și studenții). În suprafața de 13 × 6.60 m începută anterior, orientată E–V, săpătura s-a restrâns la cercetarea din S. 1 B. de 6,60 × 2 m. Au fost identificate două etape de ocupare a sitului: sec. XI–XII, cu două niveluri de locuire și Latène, ultima reprezentată de un strat gros de 1.40 m, cu pământ castaniu consistent. Acestei etape îi corespund două niveluri de locuire datând din sec. V–III a.Chr. și I a.Chr. I p.Chr. S-au adăugat la complexele arheologice din 1996 o locuință de suprafață la –3,60 m și patru gropi menajere. Bucățile de lipitură arsă de la pereți se păstrau pe o suprafață de cca 4,40 E × 3 m N. deasupra lor apărând material ceramic fragmentar din vase comune autohtone, amfore, vase cu firmis negru și figuri roșii. Gropile, circulare în plan și cilindrice în secțiune, au diam. de 0,80–1,40 m și ad. de 3,10–4,15 m, conținând fragmente de amfore elenistice, oase animale și solzi de pește. Locuința este cel mai vechi complex din zonă (sec. V–IV a.Chr.), iar cuptoarele care o suprapun (1996: ceramică attică cu firmis negru și toartă de amforă sinopeană din 260–250 a.Chr.) și gropile sunt din sec. IV–III a.Chr. Materialul arheologic, în majoritate ceramică fragmentară: – autohton, reprezentat prin specia poroasă (vase borcan cu proeminențe sau butoni, decorate cu brâu alveolar sau crestat), ceramică lucrată cu roata, cenușie, decorată prin lustruire (castroane, cești, căni, strecurători, fructiere); – importuri grecești (amfore, vase attice cu firmis negru și de uz comun). Se adaugă fusaiole de forme diverse, partea inferioară a unei rășnițe rotative din tuf, două vârfuri de săgeți din bronz cu trei muchii, piciorul unei fibule (?) de tip tracic, un fragment de oglindă din bronz și trei monede: Traian, Constantius II și Constantius Gallus (identificări Gh. Poenaru Bordea). În această zonă au mai apărut anterior monede romane târzii, dar neasociate altui material corespunzător epocii. Reperetele cronologice sunt reprezentate de ștampilele de pe torțile de amfore (Thasos, 330–325 a.Chr.; Sinope, 260–250 a.Chr.) și de două monede de bronz histriene turnate având pe avers roata cu patru spițe (sec. V–IV a.Chr.).

B. *Curtea D. Ene – zona Cămin* (O.D., S.M.). Salvare în curtea lui D.E. de pe strada bisericii și a Căminului cultural, la cca 10 m N de zidul de incintă de S (1981; S. Baraschi, N. Moghior, SMMIM 16, 1983, p. 134–139). În perimetrul cetății bizantine s-a excavat cu mijloace mecanice pe o arie de 11,50 × 11 m până la –2,20–2,50 m. Semnalarea fiind tardivă, s-a reușit doar un sondaj pentru verificarea stratigrafiei și obținerea unor date din cetate, printr-o casetă de 3,50 × 1,50 m cu latura lungă N–S (c. Ene–Cămin), din malul de E al suprafeței, până la –2,35 m. S-a identificat nivelul sec. XI, cu pământ cenușiu-gălbui, în care se adâncesc gropile

din sec. XII–XIII și suprapunând un strat castaniu compact reprezentând probabil stratul preroman. Complexele arheologice sunt reprezentate de un rest de locuință din sec. XI și de șapte gropi menajere ovale sau circulare în plan, din sec. XI–XIII, dintre care una conținea material ceramic din sec. XI și șase din XII–XIII, după cum urmează: ceramică uzuală, cu pereți subțiri și profile elaborate sau cu buza răsfrântă, amfore cu torți supraînălțate, ceramică smălțuită pictată cu pete mărunte și întrepătrunse brune și verzi ori decorată cu *sgraffito* (timpuriu); alte materiale: oase de animale, solzi de pește, obiecte de bronz, fier și os, fragmente de vase și de brățări de sticlă, fusaiole din piatră moale, semințe, cărbune, monede de bronz. De pe malurile suprafeței excavate s-au recuperat fragmente de: amfore cu torți supraînălțate, ceramică smălțuită și pictată, brățări de sticlă cu protuberanțe, ceramică uzuală, un vârf de săgeată, pieptene de os. Obiecte mărunte: cârlige de undiță, vârfuri de săgeți, brățări din sticlă și bronz, unelte și piese de port din os și corn, obiecte fragmentare din sticlă, bronz și fier, zgură de sticlă și de fier. Monede de bronz: una romană neprecizată și trei bizantine de la Constantin IX, X și o imitație latină tip A; identificări Gh. Mănușu-Adameșteanu (O.D.).

12. **Păcuil lui Soare**, com Ostrov, jud. Constanța (XII). Petre Diaconu, Oana Damian, IAB; Silviu Anghel, student FIB. Fonduri IAB și MDJC.

Cercetarea S. I. S – S. I. R., trasate anterior în zona porții de N a cetății, în vederea verificării situației necropolei medievale (sec. XIII–XIV) și a dezvelirii complete a pavajului amenajat la sfârșitul sec. X, pe care aceasta îl suprapunea. Nu au mai apărut morminte, cercetarea necropolei fiind astfel încheiată. Pavajul descoperit ocupă suprafața cuprinsă de S. I. S, S. I. S. A și S. I. R. A, mai concentrat pe centrul secțiunii și foarte rarefiat în părțile laterale, în zona de V fiind probabil distrus de necropolă, foarte densă în acea parte: este compus din pietre mici și mijlocii, fără mortar, cu fragmente ceramice, în special de la amfore sferoidale, unele cu semne incizate, căldări de lut, olane cu semne în relief, cărămizi cu urme de mortar: a fost amenajat la sfârșitul sec. X și ulterior refăcut, utilizarea lui continuând în sec. XI. Material arheologic: fragmente de amfore sferoidale și piriforme, unul de căldare de lut și unul de olan cu semn în relief; obiecte mărunte: greutăți de război de țesut sau de plasă de pescuit, un cârlig de undiță, fusaiole din lut, o lunulă și o cruciuliță din plumb, o verigă din bronz, un inel din bronz cu *chaton* rotund nedecorat, o cute fragmentară, vârfuri de săgeți, o monedă din bronz de la Roman III (O.D.).

13. **Poienești**, jud. Vaslui (II, V, VIII, X). Mircea Babeș, responsabil, Daniel Spânu, IAB; Dragoș Măndescu, Dan Serafimescu, Andrei Soficaru, studenți FIB. Fonduri IAB.

Cercetarea nivelurilor de locuire și a necropolelor pe latura de E a „Măgurii”, în partea de N a S. 85 (c. 1–7) și 86–88 (c. 1–8), pe o suprafață de 279 mp. Au fost identificate 88 complexe (nr. 1612–1699) și au fost epuizate alte patru cercetate parțial anterior (551, 707, 857, 1129). Au fost recoltate și inventariate 230 obiecte individuale și loturi de ceramică, oase etc. (nr. inv. 3668–3897). Dintre cele 92 complexe, 10 sunt gropi și aglomerări de ceramică pe nivel aparținând culturii Cucuteni, faza A₃; 11 morminte de tip Poienești–Lukașevka (P–L), iar restul, complexe pe nivel sau gropi aparținând (sigur 30 și probabil 41) așezărilor din sec. III (carpică) și din sec. IV (Sântana de Mureș–Cerneahov). Dintre complexele neolitice se remarcă nr. 1666, adâncit și terminat la fund cu o șanțuire alungită de 2 m, din care s-a recoltat o cantitate mare de ceramică, inclusiv un vas pictat intact. Toate cele 11 morminte P–L sunt de incinerare în urnă cu capac; resturile lui M. 1667 se aflau în poziție secundară, în umplutura unei gropi cerneahoviene. Cu excepția M. 1698 (oală tip III E), urmele sunt castroane tip I P–L. Inventarul este relativ sărac, iar în trei morminte lipsește, excepție făcând M. 1698, cu trei fibule, 32 mărgelă și o fusaiolă și M. 1695, cu două fibule și o paftă cu placă triunghiulară, ambele de femei. În S. 85–89 nu a apărut nici un mormânt carpic, dovadă că granița de E a acestei necropole se află imediat la V, în S. 51 (M. 904, 917). În schimb,

a fost integral cercetat șanțul cpl. 707 (lat. 0,45–0,65 m, ad. 0,95–1,40 m), care marchează în teren o incintă dreptunghiulară de 24 × 15,50 m, cu latura lungă orientată NNE–SSV. În el a fost probabil amplasat un gard sau „palisadă” care avea o singură întrerupere (intrare ?) în colțul de N-V al incintei. Având în vedere intersectarea sa de către complexe cerneahoviene (de ex. gr. 1129) și prezența în umplutură a unor materiale provenind din morminte P–L distruse, cpl. 707 poate fi datat în vremea necropolei carpice sau, mai probabil, prin descoperirea în umplutura sa a unei buze de fructieră carpică, în vremea așezării carpice care i-a urmat. Așezării ceneahoviene îi aparțin o locuință de suprafață incendiată, cu podea groasă de lut întărit (cpl. 1613 a–b) și o groapă ovală de 3,80 × 4,70 m cu ad. 4,50 m (gr. 1129, din care 1/4 săpat în 1983), conținând: ceramică fragmentară în partea de sus, cu umplutură neagră-cenușoasă; în partea inferioară, lut galben verzui și maroniu provenit de la pereții unor locuințe dezafectate dar nu arse; la fund, ceramică cerneahoviană între care o cană întregă din pastă cenușie fină. Prezența mormintelor P–L în S. 88 arată că latura de E a necropolei nu a fost încă atinsă. S-a confirmat epuizarea celorlalte două necropole antice: getică, sec. V–IV a.Chr., 42 morminte, și carpică, prima jumătate a sec. III p.Chr., 217 morminte, din care 138 de incinerare și 79 de înhumare, de copii (M.B., D.S.).

14. **Satu Nou**, com. Oltina, jud. Constanța, „**Valea lui Voicu**” (V, VI). Niculae Conovici, IAB; Mihai Irimia, MINAC/UOC; Ionuț Cătălin Dobrinescu, MINAC. Fonduri IAB, MINAC.

Au fost continuate cercetările în prelungirea de N a S. I de pe platoul principal (c. 11. N – 26. N) și secționare a zidului de incintă de pe același platou. În așezare s-a încheiat cercetarea niv. III (sec. I a.Chr.) și a început dezvelirea în suprafață a niv. IV și parțial V (sec. III a.Chr.). Complexele de locuire din niv. III și IV constau din resturi de podine bătătorite și dintr-o groapă de bordei. 12 gropi din niv. I–III au furnizat materiale caracteristice. Descoperiri: – S. Ic, c. 16. N, gr. 55: gât și torți de amforă Dressel 2–4, sec. I a.Chr.; – S. Ia, c. 20. N, gr. 56, de formă cilindrică, de sus în jos: pământ ars, cioburi, pietre, toartă de amforă cărămizie-brună, apoi lespezi mai ales pe margine, fragmente de amfore și borcane, oase de animale și păsări; mărgică sferică din lut ars în partea inferioară, umplutură brun-roșcată cu cioburi și cenușă; spre fund, pietre, oase, rare fragmente ceramice, oase umane disparate, un fragment de ulcior roz-cărămiziu, vas cu firmis negru, castron carenat (sec. I a.Chr.) ș. a.; – S. Ia, c. 12. N, niv. IV–V, în malul de E, gr. 57, cu piatră mare la partea superioară, parțial acoperită de vatra cuptorului din N. IV; oase, cioburi, pietre. Ad. 1,85–1,90 m; secționează vatra unui cuptor din N. IV; – S. Ia–b, c. 16. N, în malul de E, spre martor, gr. 58, tronconică, sec. I a.Chr. (pleacă din niv. III sau chiar II), acoperită cu un strat de dărâmături arse, taie podeaua locuinței din sec. III a.Chr., niv. IV sau V; în umplutura cenușoasă acoperită cu dărâmătură arsă, mare cantitate de ceramică lucrată cu mâna, vase întregibile (borcane, cățui, vase de provizii) și la roată (vase, fragmente de amfore, unele Dressel 3–40, multe greutateți de război de țesut slab arse, patru fusaiole, cupe, una *cantharos* elenistic, fragmente de *oenochoe* pictată, o gură și gât de unguentariu, fragmente de vas pântecos, vase cu brâu alveolar, un fragment de rășniță rotativă, oase de animale, pietre plate, o cățuie miniatură, un *cantharos* roșu, oase de vită și ovi-caprine, lespezi din gresie; – S. Ib–c, c. 20. N, gr. 59, cu cenușă și pământ negru, străpunge depunerea cu podină din c. 19. N–20. N; oase de capră, păsări și pește; pietre; multe fragmente de vatră și lipitură arsă, fragmente ceramice de castroane, fructiere, capace mici, un vas miniatură, borcane, cățui, *cantharos*, puțină ceramică la roată; gr. are la bază un cuptor dezafectat mai vechi, cu două faze. Material arheologic bogat: ceramică getică și elenistică, câteva obiecte din metal, rășnițe și greutateți din piatră (ancore), greutateți de război de țesut, fusaiole etc. Mai multe vase întregibile, locale și elenistice, împreună cu câteva fragmente din două vase celtice, permit încadrarea cronologică a complexelor de locuire. Se adaugă 34 fragmente de amfore ștamplate, toate din sec. III a.Chr.: Sinope 21, Heraclea Pontica 5, Rhodos 8 (N.C., M.I.).

15. **Sărata Monteoru**, com. Merei, jud. Buzău (III). Eugenia Zaharia, IAB; Ligia Bârză, FIB; Adriana Moglan, FII. Fonduri MJB.

În punctul Poiana Scoruşului, pe laturile de N și E ale suprafeței P. 7/1996, s-au efectuat cercetările: 1. dezvelirea zidului de piatră spre NE până la 13,80 m lung. și ad. 2,10 m, unde, probabil, s-a ajuns la bază; pe ultimii 5 m spre NE zidul a fost deranjat și parțial demantelat în întregime de trei gr. de ritual funerar de tipul celei semnalate în 1996; pe traseul acesta, baza zidului s-a păstrat pe o lung. de 3 m și pe o lat. de 1–1,80 m; zidul este o incintă sacră din prima etapă a culturii Monteoru (Ic4) și continuă încă spre NE; 2. în lărgirea de pe latura de N a suprafeței P. 7 s-a dezvelit spre NE baza zidului menționat și gr. de pe latura de N a rugului de incinerare, atinsă în 1954; 3. în caseta P. 91/1954 s-a scos pământul până la –2,40 m pentru redezvelirea complexului de pietre cu vatră datat Monteoru Ic4, identificat în 1954 (E.Z.).

16. **Stelnica**, jud. Ialomița, „Grădiștea Mare” (II, V, XII, XIII). Niculae Conovici, IAB; Gheorghe Matei, MIS. Fonduri IAB, MIS.

S-a continuat cercetarea în zona de E a necropolei prin epuizarea unor secțiuni din 1996, S. XV–I și XIV–I, prelungiri ale lor spre V și prin prelungirea S. XIII și XI. *Vestigii medievale și moderne*. Au continuat să apară complexe de locuire și gospodărești în special în partea de E și două morminte medievale : M. 204, cercetat, M. 220, lăsat pentru 1998.

Necropola getică. 21 morminte și două gr., sărace în materiale. 12 morminte de înhumare, 4 de incinerare în urnă și 5 de incinerare cu groapă alungită și oseminte depuse pe sol. totalul ajungând la 215. din care, în ordinea de mai sus, 106. 65 și 44. Pentru prima categorie se constată predominanța orientărilor SSE–NNV.

Complexele Coslogeni, două, reprezentate de un cenușar cu multe fragmente ceramice, pietre, oase animale și umane, turte de lut și respectiv de gr. 82. cu oase de animale. turte de lut ars, fragmente ceramice ș. a.

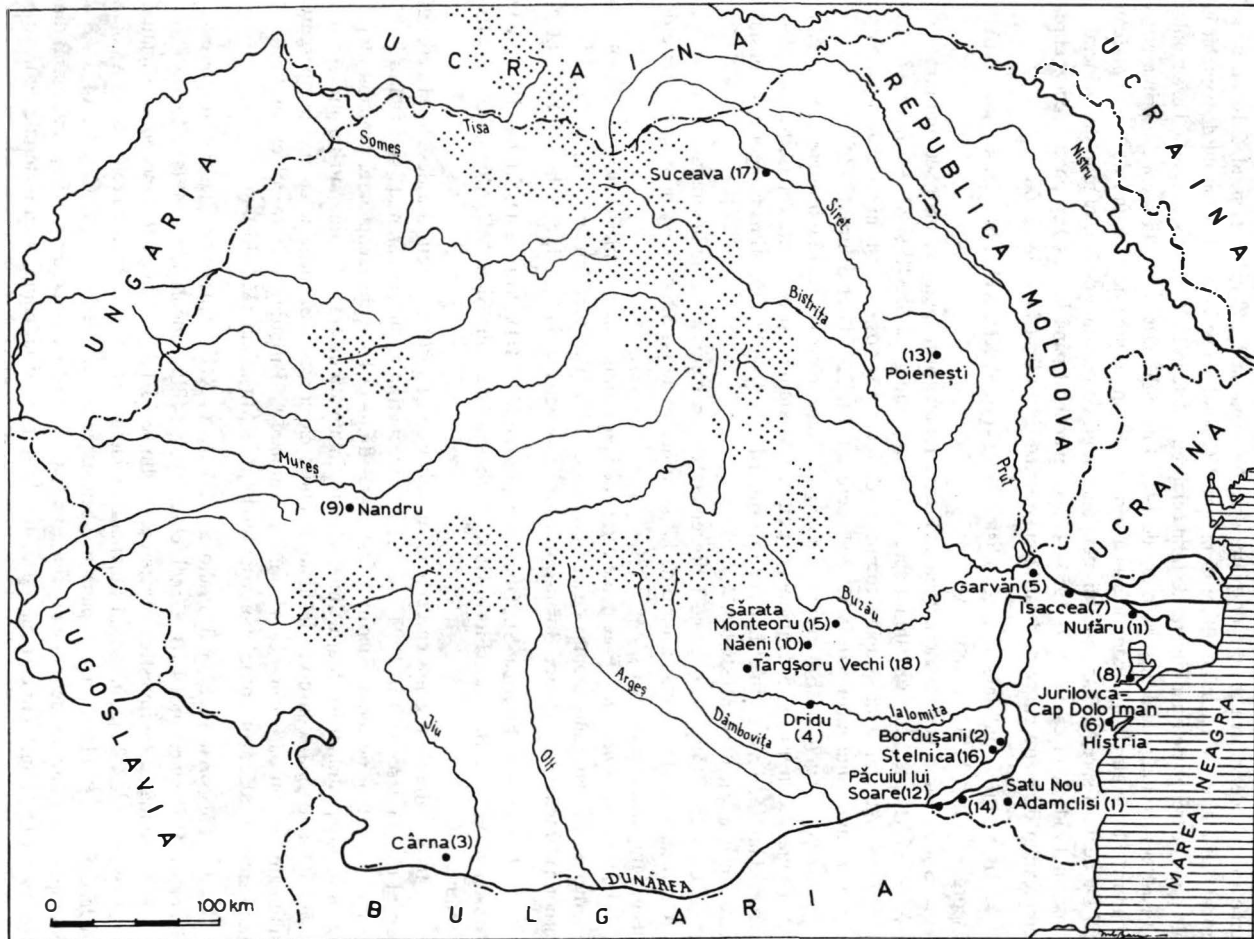
Descoperiri neolitice. Fragmente ceramice în mai multe locuri, amestecate cu cele getice: o aglomerare cu mai multe cioburi cu barbotină, în S. XV: vas mare întregibil parțial, decorat cu barbotină, fragmente ceramice Boian și o rășniță fragmentară, în S. XII. c. 6. la –0.70 m (N.C.).

17. **Suceava**, biserica Sf. Gheorghe „Mirăuți” (XIII). Mircea D. Matei, IAB/UVT; Paraschiva Victoria Batariuc, Florin Hău, MBS; arh. Gheorghe Sion, MC; Monica Gogu, FIB. Fonduri, MC.

Intervenție de urgență cu caracter de salvare în naosul bisericii. S-a deschis și cercetat cavoul (M. 1) descoperit în 1992. Cavoul era intact, fiind zidit din cărămidă și a avut o boltă lucrată pe cofrag de lemn. Sicriul a fost lucrat dintr-un lemn de esență tare, probabil stejar, resturile lui păstrându-se foarte bine. Corpul înhumatului era înfășurat într-un giulgiu din țesătură foarte fină, conservat în condiții bune, ca și vestonul încheiat cu brandemburguri. Înhumatul era un bărbat de cca 45 ani (determinare C. Rîșcuția). Ipoteza colectivului este că mormântul a adăpostit corpul voievodului Petru I Mușatinul (M.D.M.).

18. **Târgșoru Vechi**, jud. Prahova (V, VII, X, XIII). Gheorghe Diaconu, responsabil, Gheorghe I. Cantacuzino, IAB; Dan Lichiardopol, MPP. Fonduri IAB, MPP.

Continuându-se investigarea necropolei din sec. III–IV p.Chr., a fost începută o săpătură de 20 × 3 până la 4,20 m, în spațiul situat la E de incinta exterioară a bisericii răfăcute de Antonie Vodă din Popești (1669–1672), până în vecinătatea limitei de V a S. V. C și C. 14. C. S-a descoperit un mormânt de incinerare în urnă (oală lucrată cu roata, din pastă zgrunțuroasă) din sec. IV p.Chr., fragmente ceramice și de tegule romane și un complex cu materiale de tradiție Latene și romane, toate din sec. II p.Chr. Au apărut și complexe medievale: partea de V a unei locuințe semiîngropate din sec. XV–XVI, cu resturi ale unei sobe aparținând unei a doua etape de folosire, un pavaj din piatră de râu și un complex de gropi ulterioare locuinței și anterioare contraforturilor zidului celei de-a doua incinte (Gh.I.C., D.L.).

INDICE CRONOLOGIC

I.	Paleolitic și mezolitic: 9.
II.	Neolitic, tranziție: 2, 7, 9, 13, 16.
III.	Bronz: 3, 7, 9, 10, 15.
IV.	Hallstatt: 3, 10.
V.	Latène: 1, 2, 5, 11, 13, 14, 16, 18.
VI.	Epoca greacă și elenistică: 1, 5, 6, 7, 8, 14.
VII.	Epoca romană timpurie (sec. I–III): 1, 5, 6, 7, 8, 11, 18.
VIII.	Mediu extraprovincial (sec. I–III): 13.
IX.	Epoca romană târzie (sec. IV–VII): 1, 5, 6, 8, 11.
X.	Migrații (sec. III–VI): 10, 13, 18.
XI.	Migrații (sec. VII–X): 4.
XII.	Epoca medievală (sec. X–XII): 1, 5, 9, 11, 12, 16.
XIII.	Epoca medievală (sec. XIII–XVIII): 11, 16, 18.

ABREVIERI

FIB	= Facultatea de Istorie, Universitatea din București.
FII	= Facultatea de Istorie, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași.
IAB	= Institutul de Arheologie „V. Pârvan”, București.
IAIAC	= Institutul de Arheologie și Istoria Artei. Cluj.
ICEMT	= Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, Tulcea.
MBS	= Muzeul Bucovinei, Suceava.
MC	= Ministerul Culturii.
MCM	= Muzeul „Callatis”, Mangalia.
MDJC	= Muzeul Dunării de Jos, Călărași.
MINAC	= Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța.
MIS	= Muzeul Județean de Istorie Ialomița, Slobozia.
MJB	= Muzeul Județean Buzău.
MMN	= Muzeul Militar Național, București.
MNIR	= Muzeul Național de Istorie a României, București.
MOC	= Muzeul Olteniei, Craiova.
UOC	= Universitatea „Ovidius”, Constanța.
URG	= Universitatea din Rostock, Germania.
UVT	= Universitatea „Valachia”, Târgoviște.

Notă. Ca și în cazurile precedente, cronica de față se bazează pe rapoartele predate de autorii cercetărilor, cuprinzând în continuare și participările membrilor Institutului nostru la cercetări finanțate de alte instituții sau/și în colaborare. Am rezumat și refăcut textele potrivit normelor revistei, ținând cont și de faptul că forme ceva mai extinse ale rapoartelor se regăsesc în *Cronica cercetărilor arheologice, campania 1997*, editată de Comisia Națională de Arheologie, în îngrijirea d-nei Cornelia Stoica, sub forma unui caiet bine prezentat grafic și difuzat în tiraj restrâns la Sesiunea Națională de Rapoarte de la Călărași (a XXXII-a), 20–24 mai 1998. În altă ordine de idei, ne exprimăm regretul pentru scăderea masivă de la an la an a cercetărilor efectuate de Institutul de Arheologie (spre exemplu, 18 în 1997 față de 27 în 1996), urmare directă a scăderii dramatice a fondurilor acordate cercetării. Soluția pentru Institut și pentru cercetarea academică în general va fi, pentru propria supraviețuire și relansare, identificarea, posibilă chiar și în condițiile de astăzi, a unor alte resurse pe lângă cele bugetare atât de diminuate.

Alexandru Barnea

